

Școala Națională de Studii Politice și Administrative

Școala Doctorală SNSPA

Științe Politice

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

Mecanisme de legitimare a politicii externe a Federației Ruse
față de spațiul ex-sovietic (2007-2024): Ucraina, Georgia și
Republica Moldova

Coordonatoare științifică: Prof. univ. dr. Miruna Butnaru-Troncotă

Autoare: Ambruș Georgiana-Ștefania (Vlase)

București, 2025

CUPRINS

Mulțumiri.....	7
Abrevieri și acronime.....	9
Lista de tabele și figuri.....	11
INTRODUCERE.....	12
Justificarea alegerii temei de cercetare în raport cu scopul și obiectivele urmărite.....	12
Aspecte metodologice, ontologice și epistemologice.....	18
Limitele cercetării.....	19
Arhitectura lucrării.....	23
CAPITOLUL I: DIMENSIUNI TEORETICE ALE LEGITIMĂRII ÎN RELAȚIILE INTERNAȚIONALE: CONCEPT, TIPOLOGII ȘI MECANISME.....	30
1.1. Legitimarea: clarificări conceptuale.....	30
1.2. Legitimarea în relațiile internaționale.....	34
1.2.1. Legitimarea în relațiile internaționale ca proces legal.....	39
1.2.2. Legitimarea în relațiile internaționale ca instrument de justificare a politicii externe a statelor.....	43
1.3. Identitatea, percepțiile și normele - mecanisme ale procesului de legitimare.....	53
1.3.1. Rolul identității în politica externă.....	55
1.3.2. Percepțiile și rolul discursului de politică externă.....	58
1.3.3. Normele și adaptabilitatea narațiunilor politice.....	64
1.4. Concluzii.....	65
CAPITOLUL II: LEGITIMAREA POLITICII EXTERNE A FEDERAȚIEI RUSE ÎN SPAȚIUL EX-SOVIETIC – PERSPECTIVE TEORETICE.....	67
2.1. Provocări și rezultate analitice.....	67
2.2. Perspective teoretice asupra legitimării „reimperializării” Rusiei.....	68
2.2.1. Legitimarea politicii externe a Rusiei din perspectivă realistă și neorealistă vs. constructivistă.....	70
2.2.2. Legitimarea politicii externe a Rusiei din perspectivă marxistă vs. constructivistă.....	77
2.2.3. Legitimarea politicii externe a Rusiei din perspectivă liberală vs. constructivistă.....	79
2.3. Limitele teoriei constructiviste.....	81
2.4. Rolul constructivismului în analizarea procesului de legitimare a politicii externe a Federației Ruse.....	82
2.5. Concluzii.....	85

CAPITOLUL III: FUNDAMENTAREA METODOLOGICĂ A CERCETĂRII	87
3.1. Fundamentele cercetării.....	87
3.2. Perspectiva metodologică.....	88
3.3. Constructivismul și cercetarea calitativă	90
3.4. Metode de cercetare.....	91
3.4.1. Studiul de caz: avantajele și provocările aplicării metodei.....	92
3.4.2. Analiza de discurs: definiție și aplicabilitate.....	95
3.4.3. Analiza de documente: criterii de analiză și contribuții asupra rezultatelor cercetării.....	101
3.5. Limitele metodelor de cercetare	105
3.6. Utilizarea instrumentului MAXQDA în analiza calitativă	107
3.7. Colectarea datelor	110
3.8. Concluzii.....	124
CAPITOLUL IV: POLITICA EXTERNĂ A RUSIEI ÎN RAPORT CU GEORGIA, UCRAINA ȘI REPUBLICA MOLDOVA ÎN PERIOADA 2007-2024 – ANALIZA STRATEGIILOR DE LEGITIMARE	125
4.1. Elemente introductive.....	125
4.2. Evoluția „Russkiy Mir” („Lumea Rusă”) - de la ideologie culturală la doctrină geopolitică pentru relegitimarea Rusiei la nivel internațional	127
4.3. STUDIU DE CAZ – GEORGIA	132
4.3.1. Strategii discursive și normative de legitimare (2007-2009).....	132
4.3.2. Rusia nu este inferioară Occidentului, dar este victima acestuia.....	137
4.3.3. Moștenirea istorică oferă putere de acțiune Rusiei.....	145
4.3.4. Rusia are datoria morală și legală de a-și proteja „compatrioții”.....	148
4.3.5. Concluzii.....	154
4.4. STUDIU DE CAZ – UCRAINA.....	156
4.4.1. Strategii discursive și normative de legitimare (2014-2015; 2021-2023).....	156
4.4.2. Rusia Imperială este un exemplu pentru Rusia contemporană.....	161
4.4.3. Rusia nu este inferioară Occidentului, dar este victima acestuia.....	164
4.4.4. Rusia are datoria de a proteja, prin orice mijloace „compatrioții” și „cetățenii” ruși.....	166
4.4.5. Concluzii.....	171
4.5. STUDIU DE CAZ - REPUBLICA MOLDOVA	172
4.5.1. Strategii discursive și normative de legitimare (2020-2024).....	172

4.5.2.	Uniunea Europeană este subjugată Washingtonului, iar promisiunile acesteia pot fi onorate doar de către Federația Rusă.....	174
4.5.3.	Ruperea legăturilor istorice cu Rusia va genera pierderea suveranității Republicii Moldova.....	181
4.5.4.	Protejarea „compatrioților” ruși de către Federația Rusă asigură protejarea identității Republicii Moldova.....	186
4.5.5.	Concluzii.....	191
4.6.	ROLUL FEDERAȚIEI RUSE ESTE DE A ASIGURA ECHILIBRUL INTERNAȚIONAL ÎNTR-O LUME MULTIPOLARĂ?.....	192
4.6.1.	Strategii discursive și normative de legitimare (2007-2024).....	192
4.6.2.	Concluzii ale studiilor de caz comparate.....	195
CAPITOLUL V: ANALIZA COMPARATIVĂ A STUDIILOR DE CAZ PRIVIND PROCESUL DE LEGITIMARE A FEDERAȚIEI RUSE		197
5.1.	Politica externă a Federației Ruse în spațiul ex-sovietic (2007-2024): un tipar de legitimare a acțiunilor ilegale?	197
5.2.	Limitele rezultatelor cercetării.....	204
5.3.	Concluzii privind contribuțiile tiparului de legitimare rezultat	206
CAPITOLUL VI: CONCLUZII ȘI DIRECȚII VIITOARE DE ANALIZĂ.....		208
6.1.	Rezultate analitice ale cercetării.....	208
6.2.	Tiparul de legitimare al Rusiei – un cadru replicabil cu implicații de securitate internațională.....	210
6.3.	Direcții de analiză pentru cercetări viitoare.....	211
ANEXE.....		214
Anexa 1. Principalele evenimente în relația Georgia – Federația Rusă, respectiv NATO/UE (1991 - 2024).....		214
Anexa 2. Principalele evenimente în relația Ucraina – Federația Rusă, respectiv NATO/UE (1991 - 2024).....		215
Anexa 3. Principalele evenimente în relația Republica Moldova – Federația Rusă, respectiv NATO/UE (1991 - 2024).....		217
BIBLIOGRAFIE.....		219

Contextul politic și academic al alegerii temei

În ultimele decenii, politica externă a Federației Ruse a devenit tot mai complexă, fiind într-o continuă schimbare, cu efecte puternice asupra securității teritoriale, politice, dar și identitare a altor state. Conferința de Securitate de la Munchen din 2007, unde liderul Rusiei, Vladimir Putin, a criticat ordinea internațională, susținând că există o tendință de dominație unipolară a Occidentului, a marcat începutul unei retrageri nu doar simbolice, dar și practice a Rusiei din consensul normativ occidental. Această retragere a fost urmată de o serie de tensiuni geopolitice și acțiuni militare și ideologice, precum războiul din Georgia (2008), anexarea Crimeii (2014), declanșarea războiului la scară largă în Ucraina (2022) și ingerințele tot mai evidente în politica internă a Republicii Moldova (în special 2020-2024). Toate acestea au generat o creștere a problematizării atât a evoluției, dar și a impactului politicii externe a Rusiei asupra dinamicii internaționale. Totodată, procesul prin care Rusia a continuat politica sa externă agresivă (și o face și în prezent - ex. derularea de atacuri asupra Ucrainei, concomitent cu negocierea unor acorduri de pace pe subiect), încercând să modeleze percepțiile și viziunile grupurilor sociale și politice cu privire la legalitatea ei, dezvoltă nevoia de dezbatere și pe tema legitimității în relațiile internaționale.

În relațiile internaționale, legitimarea poate fi înțeleasă ca un proces prin care o instituție sau un regim își consolidează dreptul de a guverna, obținând recunoaștere și acceptare din partea altor actori. Iar acest proces este influențat de numeroși factori, precum statutul statelor, a intereselor, acțiunilor și interacțiunilor lor, cât și de respectarea normelor internaționale și sociale (Bodansky, 2012, p. 5). Cu toate acestea, într-un sistem global unde, de-a lungul istoriei, războiul și folosirea forței au reprezentat instrumente centrale în relațiile internaționale, unde interesele actorilor interferează tot mai des, unde „adâncirea clivajului sistem vs. antisistem este tot mai mare” (Naumescu, 2017, p. 384), legitimarea forței și a politicii externe de către un stat poate avea caracter legal, însă totodată poate căpăta și caracter ilegal și să pară legală. Dezvoltarea dreptului internațional a adus reglementări care încearcă să limiteze recurgerea la violență și să stabilească un cadru legal pentru utilizarea forței, însă dezvoltarea relațiilor internaționale au crescut problema privind distincția dintre legalitatea și legitimarea acțiunilor unui actor. Cele două conflagrații mondiale ce au impus ca actuala ordine internațională să se bazeze pe norme peremptorii în ceea ce privește nefolosirea forței (Carta ONU, art. 2, alin. 3 și 4) și legi imperative care să asigure o

„ordine universală” (Roșca, 2010, p. 97). Cu toate acestea, odată cu schimbările dinamicii internaționale post-Război Rece, viziunea asupra legitimării s-a disociat de legalitate strictă, juridică, accentul mutându-se pe acceptabilitatea morală și discursivă a unei acțiuni. Potrivit lui Troncotă (Rotaru și Troncotă, 2017, pp. 245-246), începutul anilor 1990 marchează o tendință crescândă în rândul actorilor internaționali, în special a marilor puteri (ex.: intervenția NATO în Kosovo în 1999), de exploatare a unor concepte normative ale Cartei ONU, precum intervențiile umanitare, pentru justificarea unor acțiuni de politică externă. În context, legitimitatea unei acțiuni devine echivalentă cu ceea ce autoarea numește „puterea de intervenție”, adică „puterea unui stat sau a unui grup de state influente de a-și impune propria versiune a faptelor, versiune care ajunge ulterior să fie „instituționalizată” ca normă internațională” (Rotaru și Troncotă, 2017, p. 247), indiferent dacă aceasta nu a fost aprobată în prealabil de Consiliul de Securitate al ONU.

Așadar, evenimente cheie, precum Războiul Rece, au diminuat sensul clar al principiilor ONU, având repercursiuni asupra modului în care legile și normele acesteia au fost reinterpretate, mai ales cele privind art. 51, ce fac referire la dreptul la autoapărare (Roșca, 2010, p. 97). Iar aceste efecte se simt și în prezent, în special cele cu privire la limitele legale ale amenințării, ori folosirii forței sub motivul menținerii păcii. Căci atât legitimarea legală, cât și ilegală, au un numitor comun: nevoia de a explica publicului național și internațional folosirea „forței” de către un actor, indiferent sub ce formă este ea exercitată. Iar acest termen este înțeles și folosit pe parcursul tezei prezente așa cum Roșca îl definește, mai exact ca reprezentând toate formele de constrângere, de la cea fizică, economică, politică, până la cea psihologică, ce nu trebuie exclusă sau diminuată ca importanță (Roșca, 2010, p. 98).

În context, în mediul academic (Bjola, 2005; Roșca, 2010; Bodansky, 2012; Mînăscuță, 2014; Simuziya, 2023) s-a resimțit o nevoie crescută de a oferi o distincție clară între folosirea legitimării ca justificare a acțiunilor unui stat și folosirea legitimării ca formă legală. Astfel că legitimarea unei politici externe a unui stat, chiar și agresive, este dată de îndeplinirea unor criterii, precum respectarea normelor și tratatelor internaționale, a valorilor democratice și moralității, dar și principiului existenței unei amenințări iminente (Simuziya, 2023, pp. 12-16). Prin urmare, caracterul ilegitim asupra unei situații apare atunci când forța este exercitată voluntar și nu într-un context necesar sau argumentat (Bodansky, 2012, p. 6). Această distincție între legitimarea legală și ilegală a politicii externe a unui stat este esențială pentru înțelegerea modului în care puterea

este exercitată la nivel global. Din literatura de specialitate pe subiect a reieșit că, în relațiile internaționale – domeniul de interes al prezentei cercetări – procesul de legitimare începe acolo unde actorii încearcă să își explice și să își prezinte acțiunile astfel încât ele să fie acceptate, la scară largă, ca încadrându-se în sistemul normativ internațional general acceptat. Iar acest demers este susținut de multiple mecanisme de legitimare, în special la nivel discursiv, precum modelarea percepțiilor, construirea de roluri sau interpretarea într-un mod favorabil a cadrului normativ. Căci un discurs competitiv sau chiar agresiv poate ghida cu succes percepția cu privire la un eventual conflict sau eveniment politic (Tsygankov, 2016, pp. 16-18).

Lacune în materie de cercetare și relevanța alegerii temei

Cercetările din domeniul relațiilor internaționale au acordat în ultimele trei decenii o atenție deosebită rolului identității și a percepțiilor în dezvoltarea și legitimarea politicii externe a unui stat, particular a Federației Ruse (câteva exemple: Katzenstein, 1996; Wendt, 1999; Sarcinski, 2005; Flockhart, 2006; Tocci et. al. 2008; Laruelle, 2009; Clunan, 2009; Epstein, 2011; Urban, 2010; Osipian, 2013; Leichtova, 2014; Grigas, 2016; Henrikson, 2016; Hopf, 2002, 2016; Neumann, 1996, 2015, 2017; Romanova, 2018; Tsygankov, 2014, 2016, 2018; Mankoff, 2022; Niño et al., 2023; Kulyk, 2023 etc.). În spațiul românesc, chiar dacă subiectul Rusia este tratat mai mult din dintr-o perspectivă militară și economică, deci strategică și foarte puțin identitară - ex: autori precum Naumescu și Dungaciu (2015), Blidaru (2018a, 2018b), Dungaciu (2020), Lazăr (2021), Goșu (2014, 2022a, 2022b), Secu (2023), Chifu (2023), Naumescu (2019, 2023), există totuși și contribuții care analizează politica externă a Rusiei dintr-o perspectivă constructivistă. O selecție din cele mai recente contribuții academice din spațiul românesc¹, ce au reprezentat punct de plecare în analiza cercetării de față, este compusă din analiza lui Ciolan (2016), care pune accent pe construirea rolului de mare putere a Rusiei în baza unor narațiuni ce invocă istoria Rusiei, ori a lui Popescu (2013) sau Secieru (2022), care problematizează cum această identitate auto-

¹ Întrucât politica externă a Rusiei a fost analizată de numeroși autori, pentru realizarea cercetării de față am realizat o selecție bibliografică riguroasă, care, deși nu poate fi considerată exhaustivă, a fost ghidată de câteva criterii centrale: relevanța directă pentru obiectivele cercetării, valoarea analitică a studiilor consultate, diversitatea perspectivelor teoretice și recunoașterea academică a autorilor incluși. Este important de menționat că, în ciuda efortului de a oferi o imagine cât mai echilibrată și documentată, anumite lucrări valoroase și nume importante din literatura de specialitate nu au fost incluse în teză, fie din cauza limitărilor de spațiu, fie pentru că nu răspundeau în mod direct ipotezelor și întrebărilor de cercetare formulate. Cu toate acestea, ele sunt valoroase în realizarea și ghidarea altor cercetări pe subiect.

atribuită influențează politica externă rusă. Tot cu accent pe identitate, însă cea strategică, Cristea și Dumitrescu (2012) punctează relevanța analizei gândirii și perspectivei ruse asupra rolurilor și dinamicii statelor în relațiile internaționale, în procesul de înțelegere a politicii externe a acestui stat. Un plus este adus și prin scrierile lui Rotaru și Troncotă (2017), Rotaru (2019), care evidențiază cum liderii ruși reinterpretează cadrul normativ internațional sau exploatează ideea de protejare a compatrioților pentru a-și justifica politica externă din spațiul ex-sovietic sau analiza realizată de Toderas și Pascal (2024), ori Popescu și Dobre (2020), care arată rolul important jucat de media rusă și alți actori non-statali în diseminarea și susținerea ideii că politica Moscovei (internă și externă) este justificată. De asemenea, chiar dacă nu face o analiză aprofundată pe cazul Rusia, consider extrem de valoros și portofoliul de scrieri ale Ioanei Leucea (2012, 2020, 2022, 2023), întrucât contribuie la înțelegerea complexității sistemului internațional și la importanța abordării acestuia și prin lentila constructivistă, care ajută la evitarea unor interpretări limitate privind politica externă a unui stat (ex: dacă un stat este agresiv, politica sa externă este orientată spre câștiguri strategice). Astfel că, din analiza literaturii de specialitate pe subiectul legitimării politicii externe a Rusiei, în special în spațiul ex-sovietic, reiese că acțiunile Rusiei sunt justificate și printr-o retorică bazată pe protecționism, stabilitate și apărare a culturii, compatrioților și istoriei ruse. Evenimentele-cheie, precum cele analizate, sunt acțiuni ce se bazează pe acest cadru de justificare sistematică, fundamentat, totodată, și pe construirea unui discurs strategic menit să prezinte Rusia drept un garant al echilibrului global. Rotaru (2019), Hopf (2016), Grigas (2016) cât și alți autori arată că narațiunile ruse sunt folosite într-un mod progresiv, ele crescând ca și rezonanță începând cu anul 2007.

Cu toate acestea, cercetările pe acest subiect nu acoperă și perioada post-2020, ce cuprinde războiul din Ucraina declanșat în 2022 sau ingerințele ruse în alegerile prezidențiale, respectiv referendumul pro-UE din Republica Moldova din 2020 și 2024. În context, cercetarea de față urmărește să completeze și să actualizeze arealul de scrieri în această direcție cu cele mai recente date (discursuri și documente), oferind un cadru interpretativ util în analiza strategiilor de legitimare utilizate de Rusia în spațiul ex-sovietic, începând cu războiul din Georgia – 2008 și până la cel cele mai recente contexte geopolitice tensionate (menționate anterior).

Plan de cercetare

Plecând de la cele menționate mai sus, scopul acestei lucrări este nu doar de a completa și aduce la zi cercetările pe subiectul legitimării politicii externe a Federației Ruse cu cele mai actuale contexte geopolitice tensionate (**acoperind și primii 2 ani ai războiului din Ucraina**), respectiv în baza analizei celor mai recente discursuri și documente ruse. Scopul final este de a oferi un cadru particular de analiză pentru înțelegerea modului în care legitimitatea poate fi construită, impusă și susținută prin intermediul limbajului și al normativității în relațiile internaționale. Urmăresc să creionez un model analitic care să ajute la identificarea unui tipar de legitimare a politicii externe a Rusiei, bazat pe indicatori clari și specifici din zona discursului public. Și consider că acest model poate servi ca punct de referință pentru analiza altor practici similare inițiate de Rusia, oferind o grilă interpretativă aplicabilă și în alte contexte de conflict sau tensiune geopolitică din alte regiuni. De asemenea, acest model va fi nevoie să fie aplicat ulterior și în cadrul cercetării altor actori internaționali în situații geopolitice diverse, context în care tiparul de legitimare să poată fi extins și îmbunătățit.

Pentru îndeplinirea acestui scop, am setat câteva obiective clare pe care le-am urmărit pe parcursul întregii cercetări, respectiv:

- Identificarea principalelor mecanisme discursive ale Rusiei, utilizate pentru a construi legitimitatea acțiunilor sale de politică externă subversive în spațiul ex-sovietic.
- Analiza modului în care normele internaționale și cadrele juridice sunt reinterpretate în discursul oficial rus pentru a justifica acțiunile ilegale.
- Analiza modului în care conceptul de „Lume Rusă” este consolidat în timp ca instrument de legitimare.

Aceste obiective au fost setate pornind de la întrebarea centrală a cercetării, care problematizează *„Cum au modelat strategiile discursiv-normative ale Rusiei procesul de legitimare a politicii sale externe în raport cu spațiul ex-sovietic (punctual cu Republica Moldova, Georgia și Ucraina) în perioada 2007 – 2024?”*. Această întrebare a rezultat în primul rând din curiozitatea personală de a înțelege procesul de legitimare a politicii externe a unui stat dincolo de explicațiile pur geopolitice sau militar-strategice. În context, a rezultat, totodată, interesul asupra legitimității ca proces și nu ca rezultat. Astfel că a apărut întrebarea nu doar dacă o acțiune este legală sau nu, ci cum anume statele încearcă să integreze acțiunea într-un cadru normativ internațional, astfel încât ea să devină legitimă. Nu în ultimul rând, întrucât recente acțiuni de

politică externă ale Rusiei vizează un spațiu regional aflat în proximitatea României, m-am întrebat dacă acest spațiu este pentru Rusia un teren de testare a unui tipar de legitimare, context care a influențat și alegerea celor trei state ex-sovietice menționate ca studii de caz.

Întrebarea cercetării a fost fundamentată pe două ipoteze de lucru:

- Începând cu anul 2007, Federația Rusă se află într-un proces de „reimperializare” și relegitimare pe plan internațional, context în care identitatea națională și conceptul de „Lume Rusă” sunt folosite ca instrumente centrale în politica sa externă pentru justificarea și susținerea acțiunilor sale ostile din spațiul ex-sovietic.
- În procesul de legitimare a politicii externe subversive a Rusiei din spațiul ex-sovietic, liderii ruși au activat și menținut, înainte și după evenimente-cheie, narațiuni bazate pe ideea de protecționism, stabilitate și apărare a culturii, compatrioților și istoriei ruse, cu scopul de a pregăti, familiariza și acomoda mentalul colectiv cu viitoarele acțiuni ruse.

Pentru atingerea obiectivelor menționate, dar mai ales a scopului final, cercetarea propune, totodată, și următoarele întrebări secundare:

- Ce rol joacă identitatea, percepțiile și normele în construirea legitimității politicii externe a Rusiei?
- Cum sunt reinterpretate și instrumentalizate normele internaționale în sprijinul acțiunilor Rusiei și care sunt principalele justificări normative utilizate în procesul de legitimare a acțiunilor ostile de politică externă?
- Care sunt particularitățile, respectiv narațiunile discursive ruse utilizate punctual în raport cu Republica Moldova, Georgia și Ucraina în perioada 2007-2024?
- Cum evoluează retorica oficială rusă în timp, în funcție de contextul internațional și reacțiile actorilor internaționali în fața acțiunilor sale subversive?

Chiar dacă tema este complexă, comună și a fost intens dezbătută, mai ales în mediul academic, ceea ce poate ridica întrebări legate de aportul de originalitate al acestei lucrări, am considerat că tocmai caracterul amplitudinii temei oferă o provocare analitică pozitivă, căci subiectul poate fi tratat din multiple perspective și pe segmente punctuale. Politica externă a Rusiei nu este doar despre acțiuni militare, ori strategii diplomatice, ea se extinde pe dimensiuni conceptuale diverse (ex: identitare, economice) și pe spații diferite (ex: spațiul ex-sovietic, Africa, Asia, în raport cu SUA sau Europa etc.). Totodată, din punct de vedere temporal, ea s-a adaptat unor momente cheie

și a fost în continuă schimbare, fapt ce a generat și analize, ori studii noi și originale. În context, contribuția cercetării de față constă tocmai în aplicarea unei grile analitice axate pe o dimensiune particulară a politicii externe ruse, respectiv pe mecanismele de legitimare discursiv-normativă și, totodată, într-o perioadă recentă (analiza începe cu anul 2007 și este actualizată pe evenimente derulate până la finalul lui 2024), folosind studii de caz relevante și actuale – războiul din Ucraina declanșat în 2022-prezent și contextul electoral din Republica Moldova (2020-2024).

În urma analizării datelor primare selectate pentru această cercetare, rezultatele indică faptul că, atât în Ucraina, Georgia sau Republica Moldova, legitimarea rusă s-a bazat pe cele trei mecanisme principale de legitimare identificate în această cercetare, bazate pe o perspectivă constructivistă, respectiv: a) influențarea și modelarea percepțiilor; b) reconstrucția identitară națională, cât și a altor actori internaționali; c) justificarea normativă a politicii externe. În context, discursul oficial rus a fost structurat în jurul a trei teme centrale ce au fost activate atât înainte, dar și după evenimentele cheie derulate, astfel încât legitimarea lor să fie asimilată mult mai ușor la nivelul publicului:

1. **Identitatea Rusiei este superioară Occidentului.** Rusia s-a autodefinit ca un bastion al valorilor tradiționale, un imperiu bazat pe considerente istorice, dar și în urma consolidării (și extinderii) „Lumii Ruse”, în opoziție cu un Occident decadent și cu tendințe hegemonice impuse.
2. **Istoria comună cu Rusia relevă adevărata identitate a statelor ex-sovietice.** Narațiunea rusă a fost consolidată pe un determinism istoric, mai exact pe faptul că istoria leagă fostele state sovietice de Rusia, de unde reiese că acestea trebuie să rămână sub influența sa.
3. **Rusia are datoria morală și legală de a-și apăra compatrioții.** Mesajele de justificare în baza acestei teme au fost fundamentate pe idei potrivit cărora obligațiile istorice, cât și statutul Rusiei de mare putere impune necesitatea ca Moscova să acționeze prin orice mijloace în vederea apărării etnicilor ruși, dar și a cetățenilor care se identifică cu „Lumea Rusă”, oriunde s-ar afla.

De asemenea, oficialii ruși au apelat la o a patra temă discursivă, respectiv: **Rolul Federației Ruse este de a asigura echilibrul internațional într-o lume multipolară.** Spre deosebire de celelalte trei teme, pe care le-am analizat individual la fiecare stat în parte, această temă a fost examinată separat deoarece subliniază diferențele și particularitățile modelului rusesc de

legitimare a politicii externe. Această temă este folosită pentru a legitima politica de „reimperializare” (Grigas, 2016, p. 37) a Rusiei invocând problematica ordinii mondiale. În acest context, Rusia se prezintă drept un actor esențial în menținerea echilibrului global și susține că destabilizarea regiunii ex-sovietice este rezultatul interferenței occidentale. Prin urmare, Kremlinul argumentează că are nu doar dreptul, ci și obligația de a proteja această regiune de influențele externe, chiar și prin măsuri expansioniste, militare sau politice. De asemenea, aceasta este utilizată diferit în cele trei contexte, întrucât tema a evoluat în timp de la un concept ideatic la un obiectiv strategic rus. Mai exact, în 2007, Putin critica dominația SUA și propunea un model alternativ de ordine internațională – multipolaritatea, care era prezentată drept o soluție pentru menținerea echilibrului global. În 2014 și 2022, discursul rus se schimbă semnificativ – multipolaritatea nu mai este o alternativă ce se poate dezbate de către state, ci este un fapt ce trebuie asigurat de către Rusia. Mai mult, în 2024, rolul Rusiei de putere centrală într-o lume multipolară devine nu doar asumat, ci impus. Statutul său de mare putere nu mai trebuie negociat sau contestat, ci recunoscut de facto, iar orice încercare de a limita influența rusă este considerată o amenințare la adresa stabilității internaționale.

Astfel că, aplicând principiile perspectivei constructiviste asupra analizei, așa cum este formulată de autori precum Wendt (1999), Hopf (1998, 2002, 2007, 2010, 2016), Mitzen (2006), Checkel și Katzenstein (2009), iar în spațiul românesc Leucea (2012, 2020, 2022, 2023), Ghica (2010), Arădău (2010), au reieșit o serie de particularități ale procesului de legitimare a politicii externe a Federației Ruse față de spațiul ex-sovietic în perioada 2007-2024. Conceptul capătă valențe noi – sens ilegal – atunci când statele folosesc metode de reinterpretare a cadrului normativ internațional pentru a-și justifica, de facto, acțiunile ostile în raport cu alți actori. În cazul Rusiei, acțiunile sale agresive au fost în contradicție cu dreptul internațional, dar susținute la nivel discursiv-normativ prin invocarea unor concepte aparent „legitime” – precum protejarea istoriei, culturii, compatrioților ruși. Deși acestea nu sunt recunoscute în dreptul internațional ca temeiuri juridice pentru intervenție, ele sunt contextualizate într-un câmp semantic asociat conceptelor consacrate de Carta ONU, precum responsabilitatea de a proteja, autoapărarea, intervenția umanitară, cu scopul de a genera acceptare internațională sau cel puțin de a crea ambiguitate în interpretarea legalității acțiunii.

În baza celor de mai sus, înțelegerea conceptului de legitimare trece dincolo de cadrul juridic, sensul său actualizat fiind contextualizat de procesul discursiv, strategic și normativ, prin care

statele își susțin propriile interese pe baza reinterpretării normelor. Aceste mecanisme de legitimare aplicate de Rusia într-un mod repetat, dar selectiv și adaptate în timp și spațiu în cazul Georgiei, Ucrainei și Republicii Moldova, compun, într-un final, un posibil tipar de legitimare care ar putea fi replicat în alte contexte. Prin urmare, acest tipar poate fi un potențial precedent periculos. Pe acest fond, cercetarea prezentă ajută la înțelegerea legitimării nu doar ca un proces de justificare a unor acțiuni, ci și ca un proces de testare a eficienței unei strategii pentru pregătirea unor obiective majore de politică externă în regiuni similare sau diferite. Perioada analizată și momentele alese reprezintă un cadru de învățare și observare a instrumentalizării și mai ales a evoluției procesului de legitimare. Iar în contextul actual internațional, caracterizat de fragmentare ideologică, consider că legitimarea trebuie privită tot mai serios ca un mijloc de putere în sine. Căci el nu doar că pregătește, susține sau urmează o acțiune, ci devine un instrument de acțiune politică, capabil să negocieze granițele dintre ilegal și legal, dintre agresiune și protecție sau ceea ce este moral sau imoral.

Arhitectura proiectului de cercetare	
Componenta cercetării	Descriere
Întrebări de cercetare	Întrebarea principală de cercetare: Cum au modelat strategiile discursiv-normative ale Rusiei procesul de legitimare a politicii sale externe în raport cu spațiul ex-sovietic (punctual cu Republica Moldova, Georgia și Ucraina) în perioada 2007 – 2024? Întrebările secundare de cercetare: ➤ Ce rol joacă identitatea, percepțiile și normele în construirea legitimității politicii externe a Rusiei? ➤ Cum sunt reinterpretate și instrumentalizate normele internaționale în sprijinul acțiunilor Rusiei și care sunt principalele justificări normative utilizate în procesul de legitimare a acțiunilor ostile de politică externă? ➤ Care sunt particularitățile, respectiv narațiunile discursive ruse utilizate punctual în raport cu Republica Moldova, Georgia și Ucraina în perioada 2007-2024?

	➤ Cum evoluează retorica oficială rusă în timp, în funcție de contextul internațional și reacțiile actorilor internaționali în fața acțiunilor sale subversive?
Ipoteze	➤ Începând cu anul 2007, Federația Rusă se află într-un proces de „reimperializare” și relegitimare pe plan internațional, context în care identitatea națională și conceptul de „Lume Rusă” sunt folosite ca instrumente centrale în politica sa externă pentru justificarea și susținerea acțiunilor sale ostile din spațiul ex-sovietic. ➤ În procesul de legitimare a politicii externe subversive a Rusiei din spațiul ex-sovietic, liderii ruși au activat și menținut, înainte și după evenimente-cheie, narațiuni bazate pe ideea de protecționism, stabilitate și apărare a culturii, compatrioților și istoriei ruse, cu scopul de a pregăti, familiariza și acomoda mentalul colectiv cu viitoarele acțiuni ruse.
Obiective	➤ Identificarea principalelor mecanisme discursive ale Rusiei, utilizate pentru a construi legitimitatea acțiunilor sale de politică externă subversive în spațiul ex-sovietic. ➤ Analiza modului în care normele internaționale și cadrele juridice sunt reinterpretate în discursul oficial rus pentru a justifica acțiunile ilegale. ➤ Analiza modului în care conceptul de „Lume Rusă” este consolidat în timp ca instrument de legitimare.
Cadru teoretic și metodologic	Paradigma constructivistă
Studiu de caz	Analiza comparativă a strategiilor de legitimare a politicii externe a Rusiei în raport cu Georgia, Ucraina și Republica Moldova în perioada 2007–2024
Date (primare) analizate	➤ Discursuri ale oficialilor ruși și reprezentanților acestora din spațiul ex-sovietic în perioada 2000-2024; ➤ Documente oficiale/strategice ale Federației Ruse
Metode de cercetare	➤ Analiza calitativă a discursului și analiza calitativă a documentelor ➤ Analiza comparativă a trei studii de caz ➤ MAXQDA

Tabel 1. Prezentarea generală a proiectului de cercetare

Arhitectura lucrării

Cercetarea de față se extinde pe șase capitole. **Primul capitol**, *Dimensiuni teoretice ale legitimării în relațiile internaționale: concept, tipologii și mecanisme*, are un rol esențial în fundamentarea teoretică a întregii lucrări, fiind construit atât pentru clarificări conceptuale, dar și pentru înțelegerea rolului perspectivei constructiviste în fundamentarea cercetării.

Capitolul subliniază importanța înțelegerii legitimității nu doar ca un concept formal sau normativ, ci ca un proces social și politic de construcție și menținere a influenței în relațiile internaționale. Această nuanțare este relevantă în contextul în care statele recurg adesea la instrumente de legitimare pentru a-și justifica politica externă, chiar și atunci când aceasta nu este în acord cu principiile dreptului internațional. Astfel, capitolul oferă o distincție necesară între legalitate și legitimare, o temă recurentă în literatura de specialitate, fapt expus în cercetare nu doar din punct de vedere teoretic, ci și prin exemple relevante din arena internațională, care demonstrează instrumentalizarea legitimării ca formă de justificare strategică a politicii externe. Totodată, o atenție deosebită este acordată mecanismelor prin care se realizează legitimarea în relațiile internaționale. Astfel că, în urma unei sinteze a analizelor pe subiect, abordată multidisciplinar (ex.: din domeniul politic, juridic, al relațiilor internaționale), dar și în urma unei selecții a celei mai recente literaturi regăsite, acest capitol detaliază, modul în care identitatea, percepțiile sociale și normele internaționale funcționează ca piloni ai acestui proces de legitimare.

Cel de-al doilea capitol, *Legitimarea politicii externe a Federației Ruse în spațiul ex-sovietic – perspective teoretice*, se concentrează pe aplicarea analitică a conceptului de legitimare în cazul unor acțiuni concrete. Această secțiune propune o analiză nuanțată a modului în care procesul de legitimare este instrumentalizat de un stat autoritar (Federația Rusă, care este clasificată în indexurile de calitate a democrației ca fiind un stat cu tendințe autoritare, în ultimii doi ani fiind chiar în creștere – vezi EIU 2023, 2024) în vederea consolidării propriei puteri și a influenței sale la nivel regional, dar și internațional. Iar pentru a avea o perspectivă globală asupra temei cercetate, analiza a fost făcută prin metoda comparativă, punând în evidență particularitățile analitice pe subiect ale mai multor teorii din relațiile internaționale (abordarea constructivistă, perspectivele realiste și neorealiste, marxiste și liberale).

Prin realizarea unei incursiuni privind modul în care mai multe școli de gândire abordează și problematizează (diferit) legitimarea politicii externe a Rusiei, am urmărit să argumentez faptul că

abordarea constructivistă, aleasă ca bază teoretică pentru această lucrare, oferă o grilă interpretativă mai nuanțată de înțelegere a subiectului, centrată pe rolul ideilor, normelor și identității în conturarea politicii externe. Constructivismul nu neagă realitatea materială și ceea ce este deja evident (în cazul Rusiei, obiectivul de retrasare a granițelor sale pentru relegitimarea sa ca mare putere în plan internațional), însă totodată oferă o importanță mai mare înțelegerii modului în care această realitate capătă sens și cum este ea justificată prin instrumente discursiv-normative. Cu alte cuvinte, contrar perspectivei realiste, spre exemplu, care vede acțiunile Rusiei ca răspuns la acțiunile Occidentului, perspectiva constructivistă problematizează modul în care această narațiune este, de fapt, o metodă prin care liderii ruși își justifică deciziile de politică externă, prin apelul la interpretări ale istoriei care induc o paletă amplă de emoții precum teamă, mândrie, frustrare etc., și încearcă să legitimeze implicațiile grave ale acesteia la nivel internațional.

Bineînțeles, în pofida argumentării alegerii cadrului teoretic pentru îndeplinirea obiectivelor cercetării, nu am putut omite limitările acestei teorii, însă pentru atenuarea acestora, capitolul acordă o secțiune importantă explicării rolului constructivismului în înțelegerea procesului de legitimare a politicii externe a Federației Ruse, nu ca un model exclusiv, ci ca un cadru complementar care ajută la evidențierea complexității proceselor simbolice și normative implicate.

Fundamentarea metodologică a cercetării este expusă în **capitolul al treilea – Fundamentarea metodologică a cercetării**, care expune metodele – studiul de caz, analiza de discurs narativ și analiza de documente – prin care am analizat procesul de legitimare a politicii externe a Federației Ruse în fostul spațiu sovietic în perioada 2007-2024. Acest capitol nu se limitează la o simplă descriere a metodelor utilizate, ci urmărește să evidențieze rațiunea alegerii unei metodologii constructiviste, compatibilitatea lor epistemologică și relevanța în raport cu obiectivele cercetării. Bineînțeles, capitolul include și o reflecție critică asupra limitelor metodei. Sunt recunoscute dificultățile generate de natura subiectivă a selecției discursurilor, de bariera lingvistică și de volumul mare de date, precum și de provocările metodologice apărute în timpul desfășurării cercetării, în special în contextul declanșării războiului din Ucraina. În același timp, sunt expuse câteva metode prin care am încercat să atenuez aceste limitări, precum utilizarea instrumentului software MAXQDA pentru completarea analizei calitative și ca o soluție tehnică de sprijin în organizarea și simplificarea volumului datelor primare.

Un alt aspect esențial abordat în acest capitol este expunerea datelor analizate și explicarea modului în care acestea au fost colectate. Pe scurt, cercetarea se bazează atât pe date primare (discursuri, ieșiri publice ale oficialilor și reprezentanților ruși, documente oficiale ruse, dar și declarații și documente oficiale din spațiul internațional), cât și date secundare (analize, cărți, articole etc.) din sursă occidentală (inclusiv România și satele ex-sovietice) și sursă rusă.

Chiar dacă acest capitol tinde să aibă un caracter mai mult tehnic, el joacă un rol central în arhitectura lucrării, oferind nu doar o justificare teoretică și practică a metodelor alese, ci și o fundamentare epistemologică a întregului demers analitic. Este, totodată, puntea de legătură dintre cadrul conceptual general și aplicarea concretă a acestuia în studiile de caz din capitolele următoare, în care metodologia devine instrumentul principal prin care procesul de legitimare este reconstruit, interpretat și înțeles în toată complexitatea sa.

Capitolul al patrulea, *Politica externă a Rusiei în raport cu Georgia, Ucraina și Republica Moldova în perioada 2007–2024 – analiza strategiilor de legitimare*, urmărește atingerea obiectivului principal al cercetării, acela de a înțelege modul în care oficialii ruși și reprezentanții acestora din statele ex-sovietice utilizează multiple mecanisme de legitimare pentru a justifica politica externă a Rusiei, demers în urma căruia am creionat și un model de analiză care generează un tipar de legitimare a Rusiei. Pentru a înțelege fenomenul analizat, am considerat faptul că în alegerea studiilor de caz este util să țin cont atât de contexte militare, dar și non-militare, astfel că studiile de caz referitoare la Georgia și Ucraina sunt concentrate în jurul evenimentelor care au presupus utilizarea forței (războiul ruso-georgian din 2008, anexarea Crimeii în 2014 și invadarea Ucrainei în 2022), iar studiul de caz privind Republica Moldova - perioada 2020 – 2024, se concentrează pe acțiuni ruse de ingerință și influență în politica internă moldovenească și pe amenințarea cu un posibil război militar.

Subcapitolele dedicate fiecărui studiu de caz urmează o structură comună, axată pe identificarea strategiilor discursive și normative de legitimare. Aplicând o grilă analitică inspirată din literatura de specialitate și teoria constructivistă, au fost identificate trei teme principale în retorica Federației Ruse: 1. Identitatea Rusiei este superioară Occidentului – reafirmă statutul Rusiei ca actor global; 2. Istoria comună cu Rusia relevă adevărata identitate a statelor ex-sovietice – justifică influența asupra fostelor republici sovietice; 3. Rusia are datoria morală și legală de a-și apăra „compatrioții” – legitimează intervențiile și menținerea controlului regional. La acestea se

adaugă o a patra temă transversală: Rusia are rolul de a asigura echilibrul într-o lume multipolară. Aceasta exprimă auto-percepția Rusiei ca forță salvatoare într-un sistem internațional dominat de Occident, care în viziunea Rusă poate fi atât SUA, NATO, Europa/UE individual sau colectiv.

De menționat este că, pentru a înțelege justificările invocate de Rusia și fundamentele pe care narațiunile sale se bazează, am făcut mai întâi de toate și o analiză a cadrului ideologic care le susține. În acest sens, a fost examinat modul în care conceptul „Russkiy Mir” („Lumea Rusă”) a evoluat de la o idee culturală la un instrument geopolitic menit să fundamenteze discursul oficial și să ofere o bază legitimatoră politicii externe ruse.

Capitolul al cincilea – *Analiza comparativă a studiilor de caz privind procesul de legitimare a Federației Ruse*, sintetizează principalele concluzii analitice rezultate de pe urma fiecărui studiu de caz în parte. Acest capitol are un rol important în lucrare întrucât evidențiază concluzia potrivit căreia liderii ruși construiesc progresiv legitimarea politicii externe a Rusiei, instrumentalizând teme istorice, identitare și de protejare a compatrioților, pe care le adaptează în timp și spațiu, pentru a: a) influența și modela percepții – atât în rândul populației ruse, cât și al cetățenilor din statele ex-sovietice și al publicului internațional; b) reconstrui identitatea Rusiei, dar și a altor actori internaționali; c) adapta cadrul normativ în funcție de interese punctuale – toate acestea cu scopul de a legitima demersul de „reimperializare” și relegitimare a Rusiei în plan internațional.

Tiparul de legitimare a politicii externe a Rusiei, conturat în urma acestei cercetări, poate fi unul replicabil în viitor, de același actor – Rusia - în alte contexte geopolitice, cât și de către alte state interesate de justificarea acțiunilor lor pe scena internațională. Iar acest lucru am încercat să îl evidențiez în **capitolul al șaselea** – *Concluzii și direcții viitoare de analiză*, unde am formulat o serie de concluzii generale despre instrumentalizarea legitimării în relațiile internaționale. Un pilon esențial al acestui tipar este construirea unei percepții privind existența unei amenințări iminente, urmată de influențarea opiniei publice în sensul acceptării unor măsuri considerate necesare pentru neutralizarea acesteia, chiar dacă ele sunt ilegale și neconforme principiilor legale internaționale. În acest cadru, ideea de „protecție” – fie că se referă la identitate, cetățeni, moștenire istorică sau valori – devine un instrument retoric cheie pentru a legitima acțiuni care, în mod obiectiv, încalcă normele internaționale. De asemenea, tot în cadrul acestui capitol am expus câteva idei ce ar putea fi dezvoltate în cercetări viitoare, printre care și creionarea unui cadru teoretic prin investigarea strategiilor prin care statele (ex.: statele baltice sau chiar și Ucraina) deconstruiesc discursurile de

legitimare ale marilor puteri. Aceste răspunsuri ar putea dezvolta, în contrast cu tipare de legitimare, modele de legitimare defensivă – tradus ca model de strategie discursivă menită să protejeze suveranitatea statului și să contracareze intențiile și strategiile discursive ostile. Iar acest model ar trebui să poată răspunde și la întrebarea „Ce nu spun statele revizioniste? ” (în cazul cercetării de față – ce nu spune Rusia la nivel discursiv?). Astfel, o cercetare utilă din perspectivă constructivistă pe viitor ar fi aceea a elementelor omise strategic din discursurile publice de politică externă ale Federației Ruse. Așadar, ultimul capitol este dedicat viitoarelor cercetări sau studii pe subiectul legitimării politicii externe nu doar a Rusiei, ci și a altor actori internaționali, în contexte geopolitice diverse.

Bibliografie

- Arădău, C. (2010). Alteritate și politică externă: o abordare constructivistă. În Motoc, I., Cioculescu, Ș. F., *Manual de analiză a politicii externe* (pp. 272-285). Polirom
- Bjola, C. (2005). Legitimizing the Use of Force in International Politics: A Communicative Action Perspective. *European Journal of International Relations*, 11(2), 266-303. <https://doi.org/10.1177/1354066105052968>
- Blidaru, S. (2018a). Zero-sum games and mixed-motive games in the fight of the Russian Federation with the West for Ukraine. *Europolity Continuity and Change in European Governance*, 12(2), 37–66. <https://doi.org/10.25019/europolity.2018.12.2.02>
- Blidaru, S. (2018b). The Russian Federation and Belarus in the Dispute with the West. A Neoclassical Realist Paradigm Perspective. *Buletinul Universității Transilvania din Brașov*, 11(60). https://webbut.unitbv.ro/index.php/Series_VII/article/view/2603/2042
- Bodansky, D. (2012). Legitimacy in International Law and International Relations. În J. L. Dunoff & M. A. Pollack (Ed.), *Interdisciplinary Perspectives on International Law and International Relations* (Ediția 1, pp. 321–342). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139107310.016>
- Checkel, J. T., & Katzenstein, P. J. (Ed.). (2009). *European Identity* (Ediția 1). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511806247>
- Chifu, I., & Simons, G. (2023a). *Rethinking Warfare in the 21st Century: The Influence and Effects of the Politics, Information and Communication Mix* (Ediția 1). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781009355247>
- Ciolan, I. M. (2016). The Role Of The “New Cold War” Concept In Constructing Russia’S Great Power Narrative. *CES Working Papers, Centrul pentru Studii Europene*, 8(4), 625-647. <https://www.econstor.eu/handle/10419/198483>
- Clunan, A. L. (Ed.). (2009). *The social construction of Russia’s resurgence: Aspirations, identity, and security interests*. Johns Hopkins University Press.
- Cristea D. și Dumitrescu L.-Ș. (2012). Identitate Strategică Și Conservatorism Radical. În *Rusia Lui Vladimir Putin*. Revista Științe Politice și Relații Internaționale., IX, 4, 16–26. <https://ro.scribd.com/doc/149106038/16-26-Darie-Cristea-Si-Lucian-Stefan-Dumitrescu>
- Dungaciu, D. (Ed.). (2020). *The geopolitical Black Sea encyclopaedia*. Cambridge Scholars Publishing.
- Economist Intelligence. (2023). *Democracy Index 2023. Age of conflict*. <https://pages.eiu.com/rs/753-RIQ-438/images/Democracy-Index-2023-Final-report.pdf>.
- Economist Intelligence. (2024). *Indexul Democrației 2024*. <https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2024/>.
- Epstein, C. (2011). Who speaks? Discourse, the subject and the study of identity in international politics. *European Journal of International Relations*, 17(2), 327-350. <https://doi.org/10.1177/1354066109350055>

- Flockhart, T. (2006). 'Complex Socialization': A Framework for the Study of State Socialization. *European Journal of International Relations*, 12(1), 89-118. <https://doi.org/10.1177/1354066106061331>
- Ghica, L. A. (2010). Studiul factorilor culturali în analiza politicii externe. În Motoc, I., Cioculescu, Ș. F., *Manual de analiză a politicii externe* (pp. 213-230). Polirom
- Goșu, A. (2014, 25 februarie). Ucraina: trecut tulbure, viitor incert. *Revista 22*. <https://revista22.ro/international/ucraina-trecut-tulbure-viitor-incert>.
- Goșu, A. (2022a). *Putin: Obsesia imperiului*. Polirom.
- Goșu, A. (2022b). *Rusia, o ecuație complicată: Convorbiri cu Lucian Popescu* (Ediția a II-a). Polirom.
- Grigas, A. (2016). *Beyond Crimea: The new Russian empire*. Yale university press.
- Henrikson, M. (2016). *Nation-Building in Times of Conflict: The Discursive Construction of Russian National Identity through the Russo-Georgian War* [Teză doctorat, Universitatea Manchester]. https://pure.manchester.ac.uk/ws/portalfiles/portal/54588378/FULL_TEXT.PDF.
- Hopf, T. (1998). The Promise of Constructivism in International Relations Theory. *International Security*, 23(1), 171-200. <https://doi.org/10.1162/isec.23.1.171>
- Hopf, T. (2002). *Social construction of international politics: Identities & foreign policies, Moscow, 1955 and 1999*. Cornell University Press.
- Hopf, T. (2007). Russia's Identity Relations with Europe, the EU and the United States: 1991-2007. *Ohio State University*. 1-20 <https://www.norface.net/wp-content/uploads/2017/09/s1-hopf.pdf>
- Hopf, T. (2010). *Identitate, legitimitate și utilizarea forței militare: Identitățile Marii Puteri ale Rusiei și intervenția militară în Abhazia*. Cambridge University Press.
- Hopf, T. (2016). 'Crimea is ours': A discursive history. *International Relations*, 30(2), 227-255. <https://doi.org/10.1177/0047117816645646>
- Katzenstein, P. J. & Social Science Research Council (Ed.). (1996). *The culture of national security: Norms and identity in world politics*. Columbia Univ. Press.
- Kulyk, V. (2023). National Identity in Time of War: Ukraine after the Russian Aggressions of 2014 and 2022. *Problems of Post-Communism*, 71(4), 1-13. <https://doi.org/10.1080/10758216.2023.2224571>
- Laruelle, M. (2009). *In the Name of the Nation: Nationalism and Politics in Contemporary Russia*. Palgrave Macmillan.
- Lazăr, A. (2021). Turkey between NATO and Kremlin. The impact of Russian-Turkish cooperation on the relationship between Ankara and NATO. *United Europe*, 17, 92-107. https://leuropeunie.com/wp-content/uploads/2021/12/11_2021.pdf
- Leichtova, M. (2014). *Misunderstanding Russia: Russian Foreign Policy and the West* (Ediția 1). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315595634>
- Leucea, I. (2012). *Constructivism și securitate umană*. Institutul European.
- Leucea, I. (2020). Intelligence And The IR Constructivist Approach. *National Institute for Intelligence Studies*, 20, 54-64. https://www.academia.edu/download/66312372/RRSI_23_2020_reduced.pdf#page=55

- Leucea, I. (2022). The cognitive warfare in designing the international society (and the security environment). *Editura Academiei Forțelor Aeriene „Henri Coandă”, 1*, 78-84. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1112687>
- Leucea, I. (2023). *Identitățile în „epoca de aur” a globalizării*. Editura Top Form.
- Mankoff, J. (2022, 22 aprilie). *Russia's War in Ukraine: Identity, History, and Conflict*. Center for Strategic and International Studies, <https://www.csis.org/analysis/russias-war-ukraine-identity-history-and-conflict>.
- Mînăscuță, C. (2014) Repere cultural-simbolice ale procesului de identificare națională. *Moldoscopie*. 1(64), 70-86. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/31056
- Mitzen, J. (2006). Ontological Security in World Politics: State Identity and the Security Dilemma. *European Journal of International Relations*, 12(3), 341-370. <https://doi.org/10.1177/1354066106067346>
- Naumescu, V. (2017). The Clash of Discourses Regarding Relations with Russia: New Fault Lines in the European Union?. *Romanian Journal of European Affairs*. 17(2), 72- 88. <https://ssrn.com/abstract=3088494>
- Naumescu, V. (2019). *Politica marilor puteri în Europa Centrală și de Est: 30 de ani de la sfârșitul războiului rece*. Humanitas.
- Naumescu, V. (Ed.). (2023). *Great powers' foreign policy: Approaching the global competition and the Russian war against the West*. Brill.
- Naumescu, V., & Dungaciu, D. (Ed.). (2015). *The European Union's eastern neighbourhood today: Politics, dynamics, perspectives*. Cambridge Scholars Publishing.
- Neumann, I. B. (1996). Self and Other in International Relations. *European Journal of International Relations*, 2(2), 139-174. <https://doi.org/10.1177/1354066196002002001>
- Neumann, I. B. (2015). I remember when Russia was a great power. *Journal of Regional Security*, 10(1), 5-16. DOI: 10.11643/issn.2217-995X151SPN56
- Neumann, I. B. (2017). Russia's Return as True Europe, 1991-2017. *Conflict and Society*, 3(1), 78-91. <https://doi.org/10.3167/arcs.2017.030107>
- Niño, C., d'Auria, L., & Pinto, Á. C. (2023). Enemy-based foreign policy as a framework for understanding Russia's invasion of Ukraine. *Canadian Foreign Policy Journal*, 29(3), 267-284. <https://doi.org/10.1080/11926422.2023.2210701>
- Osipian, A. L. (2013). Power and legitimacy – challenges from Russia/ În Bodin, P.-E., Hedlund. S., & Namli, E. (Ed.). *Critical Policy Studies*, 7(2), 213–215. <https://doi.org/10.1080/19460171.2013.799896>
- Popescu, A., & Dobre, T. (2020). Defining hybrid warfare: The Russian experience: An analysis of propaganda mechanisms and their importance in developing foreign policy. *Romanian Intelligence Studies Review*, 23, 1–15. https://www.animv.ro/wp-content/uploads/2022/04/4_Popescu_Dobre.pdf
- Popescu, B. M. (2013), Identitatea Rusiei în „era Putin” și problema securizării pe dimensiunea energetică. *Sfera Politicii*, 173. <https://revistasferapoliticii.ro/sfera/173/art21-Popescu.php>

- Romanova, T. (2018). Russia's Neorevisionist Challenge to the Liberal International Order. *The International Spectator*, 53(1), 76–91. <https://doi.org/10.1080/03932729.2018.1406761>
- Roșca, V. (2010). Principiul Nerecurgerii La Forță Sau La Amenințarea Cu Forță: Evoluție Și Codificare, *Studia Universitatis. Revista Științifică a Universității de Stat din Moldova*, 8(38), 95-99.
- Rotaru, V. (2019). 'Mimicking' the West? Russia's legitimization discourse from Georgia war to the annexation of Crimea. *Communist and Post-Communist Studies*, 52(4), 311-321. <https://doi.org/10.1016/j.postcomstud.2019.10.001>
- Rotaru, V., & Troncotă, M. (2017). Continuity and change in instrumentalizing 'The Precedent'. How Russia uses Kosovo to legitimize the annexation of Crimea. *Southeast European and Black Sea Studies*, 17(3), 1-21. <https://doi.org/10.1080/14683857.2017.1348044>
- Sarcinschi, A. (2005). *Dimensiunile Non-militare ale Securității*. Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate.
- Secieru, S. (2022). *Russia's Quest for Strategic Identity*. NATO Defense College.
- Simuziya, N. J. (2023). The (il)legality of the Iraq War of 2003: An Analytical Review of the Causes and Justifications for the US-led invasion. *Cogent Social Sciences*, 9(1). <https://doi.org/10.1080/23311886.2022.2163066>
- Tocci, N., Makaryčev, A. S., Hanau Santini, R., Emerson, M., Kumar, R., Darbouche, H., Womack, B., Noutceva, G., & Centre for European Policy Studies (Ed.). (2008). *Who is a normative foreign policy actor? The European Union and its global partners*. Centre for European Policy Studies.
- Toderaș, N., & Pascal, D. (2024). Republic of Moldova: The Challenges of a Periphery's Shifting Identity, from the Russian Federation's Sphere of Influence to EU Accession. În M. Butnaru-Troncotă, A. O. Özçelik, & R.-A. Cucută (Ed.), *Reconfiguring EU Peripheries: Political Elites, Contestation, and Geopolitical Shifts* (pp. 155–182). Helsinki University Press. <https://doi.org/10.33134/pro-et-contra-3-5>
- Tsygankov, A. P. (2014). Contested Identity and Foreign Policy: Interpreting Russia's International Choices. *Oxford University Press*, 15(1), 19-35. <https://www.jstor.org/stable/44631197> .
- Tsygankov, A. P. (2016). *Russia's foreign policy: Change and continuity in national identity* (Ediția a 4- a). Rowman & Littlefield.
- Tsygankov, A. P. (2018). *Routledge Handbook of Russian Foreign Policy*. Routledge. https://pure.spbu.ru/ws/portalfiles/portal/28346451/ROUTLEDGE_HANDBOOK_OF_RUSSIA_N_FOREIGN_POLICY.pdf
- United Nations. (1945). *Charter of the United Nations and Statute of the International Court of Justice*. <https://www.un.org/en/about-us/un-charter>.
- Urban, M. (2010). *Cultures of Power in Post-Communist Russia: An Analysis of Elite Political Discourse* (Ediția 1). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511761904>
- Wendt. A. (1999). *Social Theory of international politic*. Cambridge University press, 67. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511612183>